

***Fusarium temperatum* - znaczenie i szkodliwość w uprawie kukurydzy, poszukiwanie i charakterystyka źródeł odporności**

Kierownik zadania: dr inż. Marcin Wit

Zadanie nr 92 realizowane na rzecz postępu biologicznego w produkcji roślinnej, dofinansowane na podstawie § 9 ust. 1 i ust. 6 rozporządzenia Ministra Rolnictwa i Rozwoju Wsi z dnia 29 lipca 2015r. w sprawie stawek dotacji przedmiotowych dla różnych podmiotów wykonujących zadania na rzecz rolnictwa (Dz. U. poz. 1170, z późn. zm.).

Fuzarioza kolb kukurydzy jest uważana za jeden z najważniejszych problemów w uprawie tej rośliny. Szkodliwość choroby polega na znaczącym spadku plonu, uzyskiwaniu ziarna gorszej jakości oraz jego zanieczyszczeniu metabolitami wtórnymi *Fusarium* spp. Jest to choroba o złożonej etiologii, a wśród czynników sprawczych wymienia się między innymi: *Fusarium graminearum*, *Fusarium culmorum*, *Fusarium avenaceum*, *Fusarium verticillioides*, *Fusarium subglutinans* i *Fusarium proliferatum*. O ile ocena znaczenia wymienionych gatunków była przedmiotem licznych analiz i opracowań, o tyle wiedza na temat porażenia kukurydzy (odmian, linii hodowlanych) przez *Fusarium temperatum* jest fragmentaryczna. Znaczenie tego nowego patogena na świecie z uwagi na zagrożenie związane z występowaniem metabolitów wtórnych w porażonych kolbach było inspiracją do realizacji badań, których celem była:

- Ocena podatności linii hodowlanych *Zea mays* na porażenie przez *F.temperatum* i wytypowanie form charakteryzujących się niską podatnością na porażenie oraz ocena linii hodowlanych kukurydzy pod kątem zawartości amylozy w ziarniakach
- Analiza profilu metabolitów wtórnych (mykotoksyn) występujących w materiale roślinnym porażonym przez *F.temperatum*
- Analiza populacji *F.temperatum* w zakresie cech istotnych w patogenezie i epidemiologii fuzariozy kolb kukurydzy

Izolaty *F.temperatum* pochodziły z ziarniaków uzyskanych z kolb wykazujących objawy fuzariozy rozwijającej się w następstwie infekcji naturalnych. Izolację i identyfikację prowadzono z zastosowaniem standardowych metod mających zastosowanie w diagnostyce mykologicznej *Fusarium*. Wiarygodność diagnostyki była potwierdzana molekularnie. Analiza molekularna opierała się na sekwencjonowaniu *EF-1a* oraz β -*tubuliny* uznawanych za podstawowe markery barkodingu. Określono również frekwencję występowania dopełniających typów kojarzeniowych *MATI-1* i *MATI-2*. W badanej populacji izolatów *F.temperatum* wyniosła ona odpowiednio 35 do 35.

Profil metabolitów wtórnych syntetyzowanych przez *F.temperatum* zbadano dla 70. izolatów, dla których biosyntezę metabolitów prowadzono na ziarniakach kukurydzy i ryżu. Analiza została przeprowadzona w kierunku występowania fumonizyn (FB_1 i FB_2), pochodnych heksadepsyptydowych (BEA i ENN) oraz ergosterolu (ERG). W obrębie analizowanej populacji *F.temperatum*, dla 5. izolatów, na każdym z zastosowanych podłoży (ziarniaki ryżu i kukurydzy) wykryto śladowe ilości fumonizyny FB_1 .

Wśród 70. analizowanych izolatów *F.temperatum*, na ziarniakach ryżu i kukurydzy bowerycyne syntetyzowało odpowiednio 66 i 69 izolatów. Na ryżu, średni poziom tego metabolitu wynosił 812,01 ppm, zaś na kukurydzy 140,98 ppm. Ilościowo na podłożu ryżowym najwięcej BEA biosyntetyzował izolat Pft 348 (3582,55 ppm), najmniej zaś izolat Pft 309 (1,55 ppm). Na ziarniakach kukurydzy najwięcej BEA produkował izolat Pft 326 (761,25 ppm), najmniej natomiast izolat Pft 313 (4,28 ppm).

Na ryżu, wśród 70. analizowanych izolatów *F.temperatum*, 50 izolatów syntetyzowało eniatynę A1 ($ENN A1$). Średni poziom $ENN A1$ dla populacji przebadanych izolatów wynosił 37,09 ppm. Na podłożu ryżowym 19 izolatów tworzyło eniatynę A ($ENN A$). Średni poziom tego metabolitu dla populacji przebadanych izolatów grzyba wynosił 5,27 ppm. Ponadto 11 izolatów *F.temperatum* produkowało eniatynę B ($ENN B$). Średni poziom $ENN B$ dla populacji przebadanych izolatów wynosił 3,51 ppm. Pośród 70. analizowanych izolatów *F.temperatum* 57 izolatów syntetyzowało eniatynę B1 ($ENN B1$), której średni poziom wynosił 48,81 ppm. Na ryżu średni poziom ergosterolu dla populacji przebadanych izolatów wynosił 181,22 ppm. Najwyższy poziom (428,10 ppm) ERG zanotowano w przypadku izolatu Pft 333, zaś najniższy poziom tego metabolitu (15,70 ppm) wykazał izolat o numerze Pft 338.

Na ziarniakach kukurydzy wszystkie izolaty biosyntetyzowały eniatynę A1 ($ENN A1$). Średni poziom $ENN A1$ dla populacji przebadanych izolatów wynosił 52,18 ppm. Pośród 70. analizowanych izolatów *F.temperatum* 17 izolatów produkowało eniatynę A ($ENN A$). Średni poziom $ENN A$ dla populacji przebadanych izolatów wynosił 24,74 ppm. Ponadto 18 izolatów *F.temperatum* tworzyło eniatynę B ($ENN B$). Średni poziom tego metabolitu dla populacji przebadanych izolatów wynosił 72,74 ppm. Wśród 70. izolatów *F.temperatum*, 11 izolatów tworzyło eniatynę B1 ($ENN B1$). Średni poziom $ENN B1$ wynosił 30,84 ppm. Na kukurydzy średni poziom ergosterolu dla populacji przebadanych izolatów wynosił 282,28 ppm. Najniższy poziom (29,20 ppm) ergosterolu zanotowano w przypadku izolatu Pft 326, zaś najwyższą wartość tego metabolitu (761,40 ppm) wykazał izolat o numerze Pft 350.

Ocenę patogeniczności przeprowadzono metodą „toothpicks” dla 70. izolatów *F.temperatum*. Inokulowane były 7 tygodniowe rośliny kukurydzy poprzez wprowadzenie w łodygę wykałaczką przerośniętej grzybnią badanego izolatu. Po okresie 2 tygodni od momentu inokulacji rośliny były ścinane, pędy krojone a rozmiar nekrozy mierzony.

Aczkolwiek wszystkie izolaty powodowały zmiany chorobowe inokulowanych roślin, stwierdzono istotne zróżnicowanie tej cechy w obrębie badanej populacji patogenów. Izolatami dającymi najbardziej rozległe zmiany na pędach inokulowanych roślin były: Pft-349, Pft-362, Pft-363, Pft-352 i Pft-322. Izolaty te użyte zostały do oceny podatności genotypów kukurydzy na *F.temperatum* w doświadczeniach polowych.

Materiał badawczy do badań z zakresu podatności *Zea mays* na porażenie przez *F.temperatum* stanowiły linie kukurydzy *Zea mays* var. *indentata* (dent) oraz *Zea mays* var. *indurata* (flint). Doświadczenie było realizowane w 2018 roku, na terenie pól doświadczalnych IHAR (PIB) w Radzikowie, Hodowli Roślin Smolice (HRS) i Małopolskiej Hodowli Roślin Oddział w Kobierzycach (MHR), gdzie ocenie poddawano odpowiednio 120, 60 i 60 obiektów. Zgodnie z założeniami podatność każdego genotypu na porażenie przez *F.temperatum* była oceniana w dwóch lokalizacjach. Inokulum w doświadczeniu infekcyjnym stanowiła zawiesina zarodników o mianie 10⁶/ ml, wprowadzana do kolb metodą „nail punch”. Inokulację kukurydzy przeprowadzano w fazie R2 jej rozwoju. Stopień porażenia inokulowanych kolb kukurydzy szacowano w fazie dojrzałości zbiorczej, w oparciu o 6 punktową skalę.

Zakres zmienności analizowanej cechy dla badanych genotypów wahał się od 0,54 do 2,88. Stopień porażenia materiałów pochodzących z hodowli MHR Kobierzycy (1,56) i HRS Smolice (1,39) różnił się nieznacznie, lecz różnica ta była istotna statystycznie. Stwierdzono istotny wpływ środowiska na stopień porażenia kolb kukurydzy przez *F.temperatum*. Istotnie silniej kolby były porażane w Kobierzycach (1,64) i Smolicach (1,51), niż w Radzikowie (1,38). Uzyskane wyniki wskazują na zróżnicowaną podatność materiałów hodowlanych na porażenie a zmienność porażenia miała charakter ciągły. Taki rozkład cechy jest typowy dla interakcji gospodarz patogen o charakterze rasowo niepecyficznym, a zatem dość typowym przy ocenie porażenia roślin przez *Fusarium* spp. Na podkreślenie zasługuje stwierdzenie mniejszej podatności na porażenie form flint niż dent, a stopień ich porażenia wynosił odpowiednio 1,38 i 1,57. Zależność taką obserwowano w przypadku trzech lokalizacji doświadczenia tj. Smolice, Kobierzycy i Radzików. Porażenie form dent i flint wynosiło odpowiednio: 1,58 i 1,43 (w Smolicach), 1,45 i 1,30 (w Radzikowie) oraz 1,81 i 1,47 (w Kobierzycach) i różnice w trzech lokalizacjach doświadczenia były istotne statystycznie.

Określenie procentowego udziału amylozy w ogólnej zawartości skrobi przeprowadzono dla 240 prób ziarniaków kukurydzy, pochodzących z doświadczeń założonych na terenie pól doświadczalnych Hodowli Roślin Smolice (60 prób) Sp. z o. o. Grupa IHAR oraz Małopolskiej Hodowli Roślin Oddział w Kobierzycach (60 prób) oraz Instytutu Hodowli i Aklimatyzacji Roślin IHAR (PIB) Radzików (120 prób). Zakres zmienności tej cechy wahał się od 24,59% do 41,13% i od 22,23% do 40,43%, odpowiednio dla form typu flint i dent.

Ziarniaki kukurydzy pochodzące z doświadczeń inokulacyjnych analizowano także pod kątem zawartości bowerycyny (BEA) oraz ergosterolu (ERG). Łącznie analizami objęto 240 prób ziarniaków pochodzących z doświadczeń polowych prowadzonych na terenie wyżej wymienionych lokalizacji. W porażonych ziarniakach stwierdzono występowanie bowerycyny. W materiałach hodowli Smolice średnia zawartość BEA w próbach kukurydzy typu dent wynosiła 3,3 ppm (doświadczenie w Smolicach) i 6,5 ppm (doświadczenie w Radzikowie), zaś w próbach kukurydzy typu flint średnia zawartość tego metabolitu wynosiła 6,3 ppm i 7,6 ppm, odpowiednio dla dwóch wyżej wymienionych lokalizacji. W materiałach hodowli Kobierzycy średnia zawartość BEA w próbach kukurydzy typu dent wynosiła 7,7 ppm (doświadczenie w Kobierzycach) i 5,2 ppm (doświadczenie w Radzikowie). W próbach kukurydzy typu flint średnia zawartość BEA wynosiła 6,4 ppm (doświadczenie w Kobierzycach) i 5,5 ppm (doświadczenie w Radzikowie).

W materiałach hodowli Smolice średnia zawartość ergosterolu w próbach kukurydzy typu dent wynosiła 10,9 ppm (doświadczenie w Smolicach) i 11,2 ppm (doświadczenie w Radzikowie), natomiast w próbach kukurydzy typu flint średnia zawartość tego metabolitu wynosiła 19,6 ppm i 9,7 ppm, odpowiednio dla doświadczeń zlokalizowanych w Smolicach i Radzikowie. W materiałach hodowli Kobierzycy w próbach ziarniaków kukurydzy typu dent średnia zawartość ERG wynosiła 25,8 ppm (doświadczenie w Kobierzycach) i 11,4 ppm (doświadczenie w Radzikowie), zaś w próbach kukurydzy typu flint średnia zawartość tego związku wynosiła 23,0 ppm (doświadczenie w Kobierzycach) i 12,3 ppm (doświadczenie w Radzikowie).

W podsumowaniu

- Sekwencje *EF-1a* oraz *β tubuliny* umożliwiają jednoznaczną diagnostykę *F.temperatum*
- Występowanie idiomorfów *MAT1-1* i *MAT1-2* wśród izolatów *F.temperatum* wskazuje na potencjalną możliwość występowania *in-vivo* teleomorfy badanego gatunku
- Gatunek *F.temperatum* jest istotnym producentem pochodnych bowerycyny oraz eniatyn, istnieje zatem duże ryzyko zanieczyszczenia tymi metabolitami kolb kukurydzy w warunkach infekcji naturalnej
- Dość skąpe i sprzeczne doniesienia literaturowe w zakresie spektrum biosyntetyzowanych metabolitów przez *F.temperatum* wskazują na potrzebę kontynuowania prac w tym zakresie
- *F.temperatum* jest gatunkiem, którego patogeniczność jest porównywalna z gatunkami *Fusarium* spp., których występowanie powoduje istotne lub bardzo istotne straty w produkcji roślin zbożowych
- Istnieje znaczące zróżnicowanie podatności materiałów hodowlanych kukurydzy na porażenie przez *F.temperatum* a wyraźną tendencją jest silniejsze porażenie form dent niż flint.